

MAHFUZÂT: NEPAL MÜSLÜMANLARI ÜZERİNE NOTLAR*

Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ**

Makale Geliş: 20.05.2018

Makale Kabul: 25.05.2018

Resmi adı *Nepal Federal Demokratik Cumhuriyeti* olan Nepal, Hindistan ile Çin arasında yer alan ve demokrasi ile yönetilen, 147.181 km kare yüz ölçüme sahip bir ülkedir. Başkenti Katmandu olup para birimi Nepal Rupisi'dir. Federal Cumhuriyetle idare edilen ülkenin başkanı Ram Baran Yadav, Başbakanı ise Sushil Koirala'dır. Nüfusu yaklaşık olarak 27 Milyon civarındadır.

Nepal, kültürel bakımdan etkisi altında olduğu Hindistan ile oldukça iyi ilişkiler içindedir. Nitekim her iki ülke aralarında vize uygulaması bulunmamaktadır. Bu nedenle her iki ülke arasında geçişler oldukça fazladır. Hindistan'dan Nepal'e ticaret için gelenlerin yanı sıra –ki bu ülkede ticaret Hintlilerin elindedir- Nepal'den Hindistan'a eğitim için gidenlerin sayısı da oldukça yüksektir. Bunların içerisinde Müslümanlar da vardır. Müslümanlar eğitim için çoğunlukla Hindistan'ı tercih etmektedirler.

Nepal üç coğrafi bölgeye ayrılmaktadır:

1- Terai Bölgesi: Tarım sahası olup ülkenin güneyinde yer almaktadır. Nepal, sebze ve meyve ihtiyacının büyük bir kısmını bu bölgeden karşılamaktadır. Terai Bölgesi aynı zamanda yoğun bir nüfusa da sahiptir. Ziyaret ettiğimiz Biratnagar şehri bu bölgede yer almaktaydı. Müslümanların yüzde doksan beşi de bu bölgede yaşamaktadır.¹

2- Katmando Vadisi: Başkent Katmandu'nun da içinde bulunduğu bu kısım, ülkenin en verimli sahası olup nüfus olarak da en yoğun böl-

* Bu yazı sevgili arkadaşım Mehmet KAYA'nın başkanlığında 15-19/05/2018 tarihlerinde İHH adına Nepal'e düzenlediğimiz seyahat bağlamında yazılmıştır. Seyahate bizim dışımızda Abdulkadir ÖNCEL, Murat AYDIN, Mustafa AKSAKALOĞLU, Özcan AYHAN, ve Muhammed İPLİK de vardı. Ekip arkadaşlarıma sağlık, sıhhat ve uzun ömür temenni ediyorum.

** Prof. Dr. Mehmet Mahfuz Söylemez, Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1 Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia: Ambivalence and Difference in Nepali Public Discourses", *Society and Culture in South Asia*, South Asian University Press, New Delhi 2017, III/II, 202.

gesi durumundadır. Müslümanların yüzde beşi bu bölgede yaşamaktadırlar.²

3-Parpat Bölgesi: Ülkenin kuzeyindeki dağlık bölge olup burada 6000 metrenin üzerinde yüzlerce dağ bulunmaktadır. Bu dağlar Nepal'in simgesi konumuna gelmiştir. Nitekim ülkenin bayrağı da dağlar biçiminde çizilmiş ve dikdörtgen şeklinde olmayan nadir bayraklardan birini teşkil etmektedir. Seyrek bir nüfusa sahip olmakla birlikte 6000 metre yüksekliklerde dahi köyler mevcuttur. Sanskritçe kar evi anlamına gelen Himalayalar ile Nepalce Sagarmatha yani kâinatın annesi Everest Dağı (yüksekliği: 8848 metre) da bu bölgede yer almaktadır. Turistlerin yoğun ilgi duydukları bu bölgede, dağ yürüyüşlerinin yanı sıra rafting de yapılabilmektedir. Ülkenin en önemli nehirleri Kosi, Narayani ve Karnali'dir. Bu nehirlerin dini açıdanda ayrıca bir önemi vardır. Zira bu üç nehir, Hinduların kutsal kabul ettikleri Ganj nehrinin kollarını teşkil etmektedir. Bu bölgede yaşayan Müslümanların da oranı son derece düşüktür.

Ülkede konuşulan dil Nepalce'dir. Bu dil Sanskritçe, Hintçe ve Urduca'ya benzemektedir. Rakamlar bazı telaffuz farklılıklarıyla birlikte Urduca ile neredeyse aynıdır. Urduca bilenler konuşulan mevzuyu tam anlamasalar da konun ne olduğu hakkında fikirleri olabiliyor. Bu ülkede Nepalce dışında bazı mahalli diller de konuşulmaktadır.

Nepal, çoğunlukla Hindu'dur. Zaten 2008 yılına kadar adı Nepal Hindu Krallığı idi. Günümüzde Nepal halkının yüzde seksen beşine yakını bu dine mensuptur. Yüzde onu civarında Budist, yüzde 4.4'ü civarında da Müslüman yaşamaktadır. Çok az sayıda Caynist ve Hıristiyan'ın da olduğu kaydedilmektedir.

Nepal ekonomisi çoğunlukla tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Son yıllarda Turizmde de ciddi anlamda pay almaya başlamıştır. Özellikle dağcılık veya rafting ya da traking gibi sporlarla ilgilenen turistlerin rağbet ettiği bir ülkeye dönüşmüştür. Kısmen Madencilik de yapıldığı kaydedilmektedir.

Tarih

Buda'nın doğduğu coğrafya olan Nepal, Budizm'in yaygın olduğu bir bölge iken miladi ikinci asırdan sonra Lichanilerin hâkimiyetine geçince Hinduizm'in egemen olduğu bir devlete dönüşmüştür. 1296-

2 Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 202.

1316 yılları arasında Delhi Sultanlığı'nın himayesine girmesiyle birlikte buraya İslam dini de girmeye başlamıştır. 1742 yılına kadar küçük krallıklara bölünmüş vaziyette olan Nepal, söz konusu tarihte Pritvi Narayan tarafından bütünlük sağlanmış ve Hindu Nepal Krallığı kurulmuştur. Bu dönemde Katmandu ülkenin başkenti haline getirilmiştir.

Kolonizasyonun başladığı on sekizinci yüz yıl, Nepal tarihini de etkilemiştir. Nitekim bu bölge Hindistan'ı hâkimiyeti altına alan İngilizlerin ilgi alanına girmiştir. On sekizinci yüzyılın başında bölgeye gelen İngilizler, ülkeye hâkim olmak için iki yıla yakın (1814-1816) savaşmak zorunda kalmıştır. Bu savaşların neticesinde Suguali Antlaşması ile Terai topraklarının büyük bir kısmı İngiltere'nin hâkimiyetine geçmiştir. Bununla birlikte Nepal Krallığı da İngiltere himayesinde varlığını sürdürmüştür. I. Dünya Savaşı'nın ardından İngiltere, ülkeye tam bağımsızlığını vermiş olsa da (1923) hiçbir zaman buradan çıkmamıştır. Nitekim uzun süre dışa kapanan ve yabancıyı kabul etmeyen ülkede, tek istisna İngilizler olmuştur. Nepal bugün bile İngiltere'nin nüfuzu altındadır. Trafik bile İngiltere'de olduğu gibi soldan akmakta, İngiliz dili ülkenin en güçlü dilleri arasında yer almaktadır.

Komşuları ile zaman zaman sorunlar da yaşayan Nepal, 1961 anlaşmasıyla bir parçası olan Tibet'i Çin'e bırakmak zorunda kalmıştır. Böylece Çin ile resmi sınırları çizilmiştir. Hindistan ile ise kültürel ilişkilerini daha da geliştirmiştir. Zira bugün Hindistan ile aynı alfabeyi kullanmaktadır. Bu da sadece kültürü değil Nepalce'yi bile her geçen gün Hintçeye biraz daha yaklaştırmaktadır. Bunun yanında pek çok yerde olduğu gibi, İngilizce hızla her iki ülkenin adeta kültürel lisanına dönüşmekte ve bu iki ülkeyi birbirine bağlamaktadır.

Nepal iki binlerin başından itibaren hızla değişmeye bağlamıştır. Zira 2001 yılı Haziran ayında Veliâht Dipendra, evliliğine izin verilmediği gerekçesiyle Kral Birenda ve ailenin birçok üyesini öldürmüştür. Bu hadise ile taht Kral Birenda'nın kardeşi Gyanendra'ya geçmiştir. Ancak bu katliamda onun parmağının da bulunduğu savı kendisine karşı bir antipatinin oluşmasını sağlamıştır. Nitekim onun iktidara gelişinden sonra başta Maocular olmak üzere halkın önemli bir kısmı krallığa karşı harekete geçmiş ve bir iç savaş patlak vermiştir. Bunun üzerine kral bütün yetkileri kendisinde toplamış ve parlamentoyu feshetmiştir. İsyanları bastırmak için on binlerce insan öldürülmüş olmasına rağmen olaylar durdurulamamıştır. Netice itibarıyla 2006 yılında parlamento yeniden kurulmuştur. Fakat bu durum krallığa karşı oluşan olumsuzluğun önüne geçememiştir. Nitekim on yıl önce yani 2008

yılında oluşan devrim ile krallık tarihe gömülmüş ve *Federal Demokratik Nepal Cumhuriyeti* kurulmuştur. Bu gün birkaç eyalete taksim edilen ülkede, her eyaletin bir parlamentosu ve aynı zamanda başkent Katmandu da Federal Nepal Parlamentosu görev yapmaktadır.

Nepal’de İslam

Yukarıda da ifade ettiğim gibi İslam bu bölgeye ilk kez Delhi Sultanlığı döneminde girdiyse de tutunabilmesi XV. yüzyıl sonlarında buraya gelen Müslüman tüccarlar aracılığıyla olmuştur. Keşmir’den gelen bu tüccarlar, ülkede İslam’ın yerleşmesini sağlamışlardır.³ Kaynaklar bu Keşmirlilerden özellikle Şeyh Miskin Baba’nın faaliyetlerinden bahsetmektedirler. Ki bugün Keşmiri Cami Mecdid olarak bilinen Nepal’deki ilk camii de onun tarafından inşa edilmiştir. Torunu Şeyh Çiyasuddin tarafından da Katmandu ovasında bir cami inşa edilmiştir.⁴ Söyleyeme çalıştığım şey Nepal’de ilk İslami yapıların Keşmirli taraflarından inşa edilmiş olduğudur. Keşmirli tarafların dışında Tibet ve Hindistan’dan da değişik vesilelerle Müslümanların gelip yerleştikleri bilinmektedir. Hindistan’dan yoğun göç,⁵ özellikle Baburiler döneminde gerçekleşmiştir. Nepal’deki tasavvufi kanalın da mistik yaşamın çok güçlü olduğu Hindistan’dan bu göçler vasıtasıyla geldiği sanılmaktadır. Nitekim bugün Nepal Müslümanların dörtte birinden fazlası tasavvuf meşreptir. En güçlü kitle ise Barelvi denilen tarikat olup bugünkü Müslümanların yüzde yirmisini teşkil etmektedir. Nepal’de görüştüğümüz Müslümanların temsilcilerinden biri bunların ülkeye İslam’ı getiren şahısların kabirlerine ibadet ettiklerini söyleyerek tarikatın hal-i pürmelalinden bahsetmişti.

Müslümanlar etnik olarak Nepal, Tibet,⁶ Hint ve Keşmirli taraflar olmak üzere dört gruba ayrılmakta olup⁷ Hindu kültürünün yoğun baskısı altında kalarak, aralarında Hindu kast yapısını andıran bir sosyal yapılaşma oluşturmuşlardır. Seyyid-Şerif, Bâbüürî, Patan, Takirai (iht-

3 Megan Adamson Sijapati, “Muslim Belonging in Hindu South Asia...” 202.

4 Bkz. Megan Adamson Sijapati, “Muslims in Nepal: The Local and Global Dimensions of a Changing Religious Minority”, *Religion Compass*, 5/11 (2011), ss. 556-557; Megan Adamson Sijapati, “Muslim Belonging in Hindu South Asia...”, 211.

5 Hindistan’ın kuzeyinden göçerek bu bölgeye yerleşen Müslümanlar daha çok tarım ve cam işçiliğinde çalışmak üzere geldiler ve Terai bölgesi ile dağlık bölgelere yerleştiler. Bkz. Megan Adamson Sijapati, “Muslim Belonging in Hindu South Asia...”, 202.

6 Tibetliler ise Keşmir ve Hindistanlı Müslümanlardan sonra bölgeye yerleştiler. Megan Adamson Sijapati, “Muslim Belonging in Hindu South Asia...”, 202.

7 Muhammed Siddique, “Muslim Population in the Kingdom of Nepal: Some Outstanding Features”, *Journal of Muslim Minority Affairs*, Vol. 21, No. 2, 2001, s. 333.

dâ etmiş Hindular) gibi gruplar bu sistemin adeta kastlarını ifade etmektedir. Atalarından İslam'ı devralanlar ile sonradan bu kutlu dini benimseyenler arasındaki statü farkı çok belirgindir.⁸ Aynı zamanda cemaatler bağlamında da bölünmüş vaziyettedirler. Cemaat el-İslamiyye, Deobendi, Selefî-Vahhabi, Tebliğ Cemaati, Barelviler, Ehlu Hadis bu gruplardan bazısıdır.⁹

Nepal'de Hindu Krallığı kurulduktan sonra, Hinduizm dışında adeta hiçbir dine yaşam hakkı tanınmamıştı. Hatta halkın Hinduizm dışında başka bir dini benimsemeleri yasaklanmıştı.¹⁰ Bu nedenle Müslümanlar da katı Hindu kast sistemi çerçevesinde, dokununca kirlenecekler (un touchable) grubunun içerisine dâhil edilmişlerdi. Pak ve nezih olan bir Hindu'nun bunlara dokunması durumunda kirleneceği için onlarla ilişkide bulunmaması gerekiyordu. Bu da Müslümanları, içe kapatmış ve Hindu ağırlıklı toplumun dışına itmişti. Öyle ki yakın zamanlara kadar Müslüman çocukların Hindu okullarına gitmesi söz konusu bile değildi. Bütün bu baskıcı duruma rağmen İslam varlığını sürdürmeyi başarmıştı.¹¹ Günümüzde bu iki kitle arasında kısmi ilişki var gibi görünse de fanatik Hindular hala bu kanaatlerini korumaktadırlar.¹² Ancak Müslümanlar din ayırımı yapmaksızın herkese yardım elini uzatmaya devam etmektedirler. Hatta Hindu tapınakların inşası için yardım eden Müslümanlara bile rastlamak mümkündür.¹³

Nepal devleti 2015 yılında çıkan Modern Nepal Devleti Anayasasında Müslümanların varlığı kabullenilmiştir. Bir başka ifade ile 2015'te çıkarılan anayasada, İslam resmen kabul edilmiş ve Müslümanların Hindularla eşit haklara sahip olduğu ilan edilmiştir.¹⁴ Bu da Müslümanlardan bazılarının çocuklarını Hindu okullara göndermelerini sağlamıştır. Hindu okullara çocuklarını göndermeyenler ise Müslümanlar tarafından kurulan medreselere göndererek eğitmektedirler. Nitekim günümüzde Müslümanların yaşadığı neredeyse her köyde İslami eğitim veren bir medrese bulunmaktadır. Bu medreselerde eğitim veren üstatların çoğu da Hindistan medreselerinde eğitim görmüştür.¹⁵

8 Bkz. Muhammed Siddique, 342.

9 Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 203.

10 Bu durum 1962 yılına kadar bu şekilde devam etmiştir. Bkz. Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 202.

11 Bkz. Mollica Dastide, "Muslims of Nepal's Tera", Economic and Political Weekly, Vol. 35, No. 10 (Mar. 4-10, 2000), pp. 766-769.

12 Hala bir dinden bir başka dine geçiş yasaları yasaklanmıştır. Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 203.

13 Bkz. Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 208.

14 Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 203.

15 Bkz. Muhammed Siddique, 338.

Keza İlk kez devlet tarafından Müslümanların Hacca gitmelerine izin verildiği gibi organize de edilmeye başlanmıştır.¹⁶ Nitekim bir devlet kuruluşu olan *National Muslim Commission*'un resmi kayıtlarına göre 2014 yılında Nepal'den 975 kişi hacca gitmiştir.¹⁷ Çoğunluğu Sünnî ve Hanefî olan Nepal Müslümanları, yoğunluklu olarak Terai bölgesinde yaşamaktadırlar.¹⁸

Azınlık konumunda olan, aralarında bir organize yapı bulunmayan, bu nedenle de son zamanlara kadar devlet mekanizmasının tamamen dışında tutulan Müslümanlar, hiçbir alanda nüfuslarıyla orantılı bir temsile sahip değildirlere. Bu da onları organize yapılar kurmaya yönlendirmiştir. Nitekim Nepal İslami Sangh, Nepal Islamic Yuva Sangh, Nepal Musliman Ekta Sangh, Nepal Encuman Islah Samiti, Nepal Muslim Seva Samiti, Sirâcü'l-âlem, All-Nepal Muslim Sudhar Samiti, Muslim Jan Kalyan Samiti, Millet-i İslâmiyye, Bezm-i Âbâb gibi dernekler veya müesseseler kurmuşlardır. Bunlar da çoğunlukla son yıllardaki rahatlatma ile mümkün olabilmiştir. Nitekim 1984-2004 yılları arasında 275'e yakın yeni cami inşa edilmesi de bunu göstermektedir.¹⁹ Son zamanlarda bu camilere yenileri de ilave edilmiştir. Başta İHH olmak üzere Türkiye'den bazı kuruluşlar da burada cami yapımını desteklemektedir. Ancak hala yekvücut olamamışlardır.

Devlet tarafından tanınan bir temsilcileri bir başka ifade ile bir müftüleri yoktur. Ancak devlet 2012 yılında adına *National Muslim Commission* dediği anayasal bir yapı kurmuştur. Bu yapı ile Müslümanları yönlendirmeyi düşünmektedir.²⁰ Fakat burada görev yapanların halk nezdinde bir ağırlığı bulunmamaktadır. Bu nedenle ülke içerisinde var olan cemaatlerden her biri müstakil olarak hareket etmektedir. Devlet hiçbir din görevlisine veya dini teşkilata yardım etmediği için cemaatler kendi ihtiyaçlarını kendileri gidermek zorundadır. Dolayısıyla her cemaat müstakil bir durumdadır. En etkili cemaatlerin içerisinde Selefiler ile Barelvilere yer almaktadır. Rehberimiz Ebû Kelâm, Nepal Selefilere'nin mutedil olduklarını, tekfirci olmadıklarını anlatırken Barelvilerin ise Müslümanların dörtte birini teşkil ettiklerini, başlarında Şirnepal (Nepal Aslanı) lakabına haiz bir zatın bulunduğunu ve evliya kültü etrafında biçimlendiklerini, veli kabirlerinden medet umduklarını, Hz. Peygamber'in manen hayatta olduğuna ve zaman zaman kendi

16 Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 204.

17 Bkz. <http://www.nmc.gov.np/ckeditor/kcfinder/upload/files/Hajj%20Book-2014.pdf>.

18 Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 203.

19 Bkz. Azmi Özcan, "Nepal", *DİA*, İstanbul 2006, XXXII, 558.

20 Bu yapıya bir de wep sayfası kurmuştur. <http://www.nmc.gov.np/site/cms/1>

merasimlerine iştirak ettiğine inandıklarını söylemiştir. Nepal Müslümanlarının bazıları ise merkezi Hindistan'da bulunan cemaatlerin uzantısı mahiyetindedirler. Nedvetü'l-ulemâ'ya bağlı şekillenen okulların etrafında toplananlar ile Cemaati İslami'yi buna örnek olarak verebiliriz.

Mahalli kültürün etkisinde kalan Müslümanlar da vardır. Rahmin kutsiyetine inandığı için karınlarını açan ve bu şekilde gezen Hindu hanımlara benzer bir şekilde karın bölgelerini açıp gezen kimi hanımları buna örnek olarak verebiliriz. Keza Budist kültürden etkilenenler de vardır. Nitekim Müslümanlar arasında Buda'ya Zülkifl Peygamber olabileceği gerekçesiyle hürmet edenler vardır. Onlara göre Buda Kefl Bestu denilen bir yerleşim yerinde dünyaya gelmiştir. Kuran'da adı geçen Zülkifl, yani Kefl'in sahibi ifadesi de Kefl [Besto]'ya mensup anlamında olup Buda'ya işaret etmektedir. Dolayısıyla bu da Buda'nın peygamberliğine delildir.

Nepal ve Nepal Müslümanları hakkında verdiğimiz bu kısa bilgilerden sonra şimdi seyahatimize geçebiliriz.

Nepal Seyahatimiz

15/05/2018 tarihi sabah saatlerinde Nepal'in başkenti Katmandu Havaalanına yedi saatlik bir yolculuktan sonra yorgun argın indik. Bizi Havaalanında İHH'nın partner kuruluşu olan İslami Sangh Nepal'in genel sekreteri sevgili Ebû Kelam karşıladı. Ebu Kelâm ile İHH'nın bağışladığı ve şoförlüğünü Abdullah adında Hindu kökenli bir delikanlının yaptığı minibüse binerek kalacağımız otele doğru revan olduk. Yol boyunca pencereden seyrettiğim beş milyon nüfusa sahip olan Katmandu'nun bende bıraktığı ilk izlenimin olumlu olmadığını itiraf etmeliyim. Ağır bir kokunun eşlik ettiği hava kirliliği, keşmekeş bir trafik, işaret lambalarının olmayışı, kaldırımlardan yoksun caddeler, yağmur sularını tahliye kanalları bulmayan yollar, birbirleriyle adeta yarışan tuk tuklarla bisiklet ve motosikletler, trafiği daha da çıkmaza sokan trafik polisi görünümlü trafik canavarları, şehir içinde hiç acele etmeden hareket eden maskeli şahıslar, üzerinde karmaşık Hint alfabesi bulunan minik dükkânlar, İngiliz usulü soldan akan trafik, sağa sola serpiştirilmiş kriket oyuncularının resimleri ile Budist veya Hinduist şahsiyetlerin resimleri, sağdan soldan sarkan ve hiçbir şekilde dokunulmayan telefon veya elektrik kabloları, bir caddeden öbürüne nazlı nazlı yürüyerek geçmeye çalışan veya caddenin tam ortasında yatan ve

hiçbir şekilde rahatsız edilmediği için trafiği adeta kilitleyen inekler, sokaklarda yürüyen maymunlar, uyuz uyuz dolaşan köpekler dikkat çekiciydi. Bunları seyrederek bir gece kalacağımız otelimize ulaştık. Türkiye’de oruca niyetlenmiş, gece sahur da yapmıştık. Ancak Nepal’e gelince oradaki kardeşlerimizin, hilalin görülmediği gerekçesiyle, oruç tutmadıklarını gördük, bunun üzerine biz de onlarla birlikte hareket etmeye karar verdik. Biraz dinlendikten sonra Partner kuruluş tarafından verilecek olan brifinge katılmak için otelden ayrıldık.

IHH’nın partner kuruluşunun merkezi Yeni Delhi’de bulunan ve Celalettin Umuru hoca tarafından yönetilen İslam Cemaati’nin bir parçası olduğunu öğrenince anıların depreşti. Zira yıllar önce bir sempozyum bağlamında Hindistan’a gittiğimde Müslümanlarla tanışmak istemiş ve National Islamic University (Jamia Millia Islamia)’den bir hoca olan Şahin Şahbaz Bey tarafından İslam Cemaatinin merkezine götürülmüştüm. Orada Celalettin Umuru hoca tarafından kabul edilmiş ve kendisiyle keyifli bir sohbet yapmıştım. Yıllar sonra hocanın izlerini Nepal’de yakalayınca, anılarım bir şerit gibi gözlerimin önünden akıverdi.

Partner kuruluş *İslami Sangh Nepal Yani Nepal İslam Teşkilatı* adını taşımaktadır. Sijapati’ye göre bu teşkilat Nepal’in en geniş organizasyonuna sahiptir.²¹ Başkanlığını Hurşid Alem İslahî’nin yaptığı teşkilat, kendi koşulları içerisinde bir yapılanmaya gitmişler. Şehrin merkezinde Keşmirililerin Camisi ile Nepali Cami’ Mescid’in arasında yer almakta olan kurum, birkaç kattan oluşuyordu. Alt katta aynı zamanda Cuma günü derslerin de yapıldığı bir salon ile mutfak bulunuyordu. Üst katlar ise ofislerden müteşekkildi. Hindistan medreselerinde eğitim gören ve gayet de güzel bir Arapçaya sahip olan Hurşit Alem hoca bize teşkilat ile ilgili bilgiler verdi. Onun verdiği bilgilere göre *İslami Sangh Nepal*’e bağlı biri hafızlık eğitimi veren Kur’an Kursu, bir diğeri de kız okulu olmak üzere on üç eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu kurumların bir kısmının sekizinci sınıfa kadar verdikleri eğitim devlet tarafından da tanınmaktadır. Sekizinci sınıftan sonra eğitim veren okulların hiç birinin diploması devlet tarafından tanınmamaktadır. Dini eğitim veren okullar ise devlet tarafından hiç tanınmamaktadır. Bu okullardan mezun olanlar ya cemaatin müesseselerinde faaliyet gösteriyorlar veya din eğitimi almak üzere çoğunlukla Hindistan’a gidiyorlar. Devlet tarafından sekizinci sınıfa kadar diploması tanınan okullardan mezun olanlar ise dilerlerse devlet okullarına devam edebiliyorlar. Hindistan’a gidenler burada on yılın

21 Megan Adamson Sijapati, “Muslim Belonging in Hindu South Asia...”, 214.

üzerinde medrese eğitimi alarak memleketlerine dönüyorlar. İcazetnameleri geçerli olmadığı için sadece Müslümanlar tarafından oluşturulan yapılarda vazife alabiliyorlar. Nepal’de, Hindistan’a giden ve orada üniversite eğitimi alarak dönen Müslümanlara da rastlanmaktadır. Bunlardan biri Cemaatin Biratnagar Vilayeti sorumlusu idi. Bu okullarda 4000’e yakın öğrenci eğitim görmektedir. 170 öğretmen görev yapmakta olup, 400 civarında yetim ve fakirin tüm masrafları müessese tarafından karşılanmaktadır. Bu rakamın 50 si yetim; geri kalanları ise fakirdir. Yani yetimler tamamı burslu olup diğerlerinden ise yılda toplam 100 dolar gibi cüzi bir ücret alınmaktadır.

Hurşid Alem hoca müessesenin birimlerini anlatırken bize *Yeni Müslümanlar Birimi*’nden bahsetti ve program içerisinde burayı ziyaret edeceğimizi söyledi. Teşkilatın bir diğer şubesinin öğrenci birimi olduğunu, bu şubenin okumakta olan öğrencilere burs verdiğini, onların yurt içinde ve yurt dışında okuyabilmeleri için imkânlar hazırladığını ifade etti. Onun verdiği bilgilere göre müessese tarafından desteklenen 166 öğrenci tıp, mühendislik ve iktisat gibi bölümlerde eğitim görmektedirler. Hurşit Hoca Müslümanların yirmi yıl önce eğitime fazla değer vermediklerini ancak son yıllarda hem kız hem de erkek çocuklarını okutmak için ciddi çaba sarf ettiklerini anlattı. Bunda *İslami Sangh Nepal*’in de etkisi vardır. Zira onlar özellikle kız çocuklarının okutulmasını teşvik etmekle kalmamakta, kızların eğitim masraflarının yarısı tekeffül etmektedirler.

Onun verdiği bilgilere göre: teşkilatın bir de *Mescitler Birimi* bulunmaktadır. Bu birim bir taraftan var olan mescitlerin durumunun iyileştirilmesiyle ilgilenirken, diğer taraftan da yeni mescitlerin açılması için uğraşmakta ve bu amaçla fonlar oluşturmaya çalışmaktadır. Bu mescitlerde görev yapan şahısların tamamının maaşları da müessese tarafından ödenmektedir. Dava biriminde ise 25 dai görev yapmaktadırlar. Bunların vazifesi ülkenin tamamını dolaşarak halka İslam’ı anlatmak ve onları İslam hususunda doğru bir şekilde bilgilendirmektir. Bu dailerin hepsinin maaşları da yine müessese tarafından ödenmektedir. Teşkilata bağlı Yardım Kuruluşu ise birkaç görevi birden deruhte etmektedir. Bu görevlerden biri başta sel ve depremler olmak üzere doğal afetler esnasında halka yardım etmek, bir diğeri ise buraya bağlı olan sağlık birimi işletmektir. Keza yardıma muhtaç, evsiz insanlara gerekli yardımların yapılması da bu birimin görevleri arasındadır. Bu biriminin çabaları ile deprem döneminde dinine bakılmaksızın 40,000 aileye yardım ulaştırılmıştır. Bu da genelde Müslümanların özelde ise kuruluşun tanınmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu faaliyetleri üzeri-

ne devlet, *İslami Sangh Nepal*'e bir de teşekkür belgesi vermiştir. Bu belge, devlet nezdinde Müslümanların yükselen itibarlarının bir nişanesidir. Bu birime bağlı olan sağlık kuruluşunda zaman zaman küçük ameliyatlara bile yapılabilmektedir. Müesseseye bağlı bir de Medya Birimi vardır. Medya Birimi'nin başlıca göre medya üzerinden İslam'ın tanıtımını sağlamaktır. Bu amaçla haftalık radyo programları ve aylık TV programları yaptırılmaktadır. Kendilerine ait radyo ve televizyonları olmadığı için bu programları yayınlamak amacıyla radyo ve televizyon kuruluşlarına çok ciddi rakamlar ödemektedirler. Bir TV programı için 22,000; bir radyo programı için 7.000 rupi ödenmektedir. Bu programlar aracılığıyla İslam'ı kabul eden birçok şahıstan bahsedilmektedir. Bu tür programların maliyetlerini düşürmek için profesyonel bir kameraya ve benzeri aletlere ihtiyaç olduğu ifade edildi. Bu amaçla İHH'dan destek talep edilmiş, İHH da bunlara böylesi bir kamerayı vereceğini taahhüt etmiştir. Müessese aynı zamanda İslam'ı tanıtan bazı eserleri de tercüme ettirmiştir. Kur'an'ın dışında yaklaşık olarak otuz eser tercüme edilmiştir. Bu eserler halka meccanen dağıtılmaktadır. Düzenli olarak Katmandu Kitap fuarına iştirak edilip ve dört kitaptan oluşan setlerin tüm ziyaretçilere hediye edilmektedir. Kitap fuarı bu sene ramazanın on beşine denk gelmiş olmasından dolayı özel bir hazırlık yapılmaktadır. Kurum, aslında siyasete mesafeli bir politika izlemektedir. Bununla birlikte siyasetle ilgilenen Müslümanların İslam ve Müslümanlar için birlik ve bütünlük içerisinde olmaları için çaba göstermektedirler. Günümüzde Nepal'de yerel ve ulusal parlamentoda sekiz Müslüman parlamenter görev yapmaktadır.

Müslümanların toplum yararına yaptıkları hizmetler devlet tarafından görülmeye başlanınca, kabul edilmeye de başlandılar. Nitekim iki hafta önce Nepal Milli Eğitim Bakanı *İslami Sangh Nepal*'i ziyaret etmiş ve Müslümanların eğitim seviyesinin yükseltilmesi için çaba sarf etme sözü vermiştir. Kuruluş aynı zamanda dönemlik yardım da dağıtmaktadır. Yani başta Ramazan ve Kurban olmak üzere, halka yardım paketleri ve kurban dağıtımını da yapılmaktadır. Bütün bunları kendilerine yapılan yardımlarla gerçekleştirmektedirler. En büyük destekçileri ise başta İHH olmak üzere Diyanet Vakfı, Almanya'da bulunan Vefa ve Riyad'daki bazı yardım kuruluşlarıdır. Hurşit Hoca bu bilgileri verdikten sonra ihtiyaçlarını da şöyle sıraladı:

1- Öğretmenler ile İslam'ı anlatmak için sahada bulunan davetçilerin maaşlarını ödemekte zorlanıyoruz. Öğretmen, dai ve mescitte görev yapan görevlilerimizin her birine aylık olarak yaklaşık 160 dolar civarında bir ücret ödemekteyiz.

2- TV ve Radyo programlarımız için maddi desteğe ihtiyacımız bulunmaktadır.

3- Yetim ve dullara yönelik faaliyetlerimizde desteğe ihtiyacımız bulunmaktadır.

4- Fakir öğrencileri okutmamız için finansa ihtiyacımız bulunmaktadır.

5- Merkezin inşaatını bitirmek için destek istiyoruz. Merkez inşaatımız şu anda tamamen durmuş vaziyettedir.

6- Bu hizmetleri sürekli dışarıdan destek alarak yapmaya çalışıyoruz. Dışarıdan sağladığımız fonlarda küçücük bir aksama olması durumunda bu projelerimiz tamamen durmaktadır. Zira bunu sürdürebilecek ekonomik bir güce sahip değiliz. Onun için bu hizmetleri inkişasız sürdürmek için bir proje geliştirdik. Bu projeye destek istiyoruz. Geliştirdiğimiz proje ise şudur. Başkenttin işlek bir yerinde bir petrol istasyonu kurmak bir de hemen hemen her türlü şeyi basabilecek bir matbaa tesis etmek. Yaptığımız hesaplamalara göre bu iki müesseseyi kurmamız durumunda şu anda yürüttüğümüz hizmetleri hiç aksatmadan sürdürebileceğimiz gibi çıtamızı biraz daha yükseltebiliriz.

Hurşit Bey'in Türkiye'den beklentileri de çok yüksek. Türkiye'yi İslam ülkelerinin lideri olarak gören Hurşit Bey, İslam davasına ve Müslümanların sorunlarına bir tek Türkiye'nin ilgi duyduğunu, bunu çözmek için çaba sarf ettiğini söylüyor. Özellikle Amerika'nın Kudüs'ü Yahudilerin başkenti olarak kabul etmesi ve elçiliğini oraya taşımasından sonra baş gösteren hadisler esnasında, altmışın üstünde şahsın öldürülmesine, İslam ülkeleri içerisinde bir tek Türkiye'nin yüksek sesle tepki göstermiş olması onları daha da etkilemiştir. Hatta o, Müslümanların dağınıklığını giderebilecek yegâne mekanizma olarak hilafeti görmekte ve bunun da ancak Türkiye tarafından geri getirebileceğini söylemektedir.

Hurşit Hoca'nın bize verdiği brifingden sonra zaman kaybetmeden Katmandu'nun en büyük Budist Mabedi olan Suveybu'ya gitmek için hareket ettik. Bilindiği gibi Nepal Buda'nın ana vatanıdır.²² Buda Nepal'in Lumbini bölgesinde dünyaya gelmiştir. Onun için Nepal'in kültürel mirası olarak kabul edilmektedir. Nitekim ülkede önemli ölçüde Budistlerde bulunmaktadır. Gittiğimiz Suveybu tapınağı ülkenin en büyük Bu-

22 Sakyamuni Buda'nın hayatı ve öğretileri ile ilgili geniş bilgi için bkz. Hüsamettin Karataş, "Sakyamuni Buda'nın Tarihsel Kişiliği ve Öğretisinin Bir Din Haline Geliş Süreci" *Dini Araştırmalar*, Ankara, Ocak - Haziran 2013, Cilt : 16, Sayı : 42, ss. 129- 142.

dist tapınaklarından biridir. Tapınağa girerken sizi yolun sağ ve soluna oturtulan Buda heykelleri karşılamaktadır. Bahçeye girerken bir havuz, havuzun ortasında ağzı nispeten küçük olan bir testi ile karşılaşıyorsunuz. Girişten bir avuç demir para alan insanlar buraya gelmekte ve ellerindeki paraları bu testinin içine atmaya çalışmaktadırlar. Rehberimiz Ebû'l-Kelam, bunu başaranların, dualarının kabul olacağına ve tutkularının da artacağına inandıklarını söyledi. Tapınağın her tarafında başta maymunlar olmak üzere kedi ve köpekler istedikleri gibi, dokunulmaz bir şekilde dolaşmaktaydılar. Birçok yerde fil motifleri ve heykelleri ile karşılaşıyorsunuz.²³ Bilindiği gibi Budist öğretisi hiçbir canlıya zarar vermemeye felsefesine (ahimsa) sahip olduğunu iddia etmekte olup, bu hayvanlara gösterdikleri hoşgörüyü de buna delil olarak kullanmaktadırlar. Ne ironiktir ki bu hoşgörüyü Mayammar'da Müslümanlara göstermemiş, birçoğunu acımasızca katletmişlerdi. Bu da Budist düşüncenin yeni siyasal durumlarda iddia edildiğini aksine sevgi temeli üzerine kaim olmaktan çok, daha marjinal ve anti hümanist durumlara düşebileceğini de bizlere göstermiştir. Mabedin her tarafında içinde kutsal metinler bulunan dönen rulolar yer almaktadır. Halk bu dönen ruloları elleriyle çevirerek ibadetlerini yerine getirmektedir. Mabedin çıkışında da her biri onlarca metre yükseklikte olan ve altın sarısına boyanan üç buda heykeli ile uğurlanıyorsunuz.

Bir dağın tepesinde bulunan bu kocaman Budist tapınağını gezdikten sonra ikinci namazını kılmak için hemen yanında bulunan camiye gittik. Son derece sade ve bir o kadar da güzel olan caminin avlusunda bir de Müslüman mezarlığı yer alıyordu. Hemen bitişiğinde de Budistlere ait ölü yakma alanı bulunuyordu. Buradaki ölü yakma alanı Hindularinkine oranla daha küçüktü. Yan yana iki parçadan oluşmaktaydı. Bir parçası odun ateşiyle ölünün yakıldığı; ikincisi ise elektrikle ölünün yakıldığı saha idi. Katmandu şehri adeta bir duman ve kokunun hâkim olduğu bir kenttir. Bunun da birkaç nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerden ilki bozuk yollardan her daim yükselen toz bulutları

23 Budist rivayetlere göre Buda cennette dolanırken insanlığın içinde bulunduğu hali pürmelali görmüş ve onları kurtarmaya karar vermiş bu vesileyle de filin hortumunda tuttuğu bir lotus çiçeği olarak yeryüzüne inmiştir. Nitekim annesi olan kraliçe Mahamaya, rüyasında ışıklar saçarak hortumunda lotus çiçeği taşıyan beyaz bir filin gökten yeryüzüne indiğini ve kendisine yaklaşarak yan tarafından karnına girdiğini görmüştür. [Bkz. Hüsametdin Karataş, 131.] Bu nedenle fil ve lotus yani nilüfer çiçeği Budizm için kutsal kabul edilmektedir. Budist mabetlere gidenler bu çiçeği götürür tanrılara takdim ederler. Götürdüklerinde hiç koklamazlar, zira o çiçek tanrılar içindir ve ilk olarak onlar tarafından koklanması icap eder. Budist mabetlerde taşa kazınan lotus çiçeklerine sıkça rastlamanın nedeni de budur. Kaldı ki nilüfer çiçeği Asya toplumlarında o kadar geniş bir alana yayılmıştır ki insanlar onun simgesi olduğu için ellerini birleştirerek selam verirler.

iken, bir diğeri ise Hindu inanışına göre her daim yakılan ölülerden yükselen kokulardır. Kuşkusuz bir başka neden ise, ikliminin getirdiği ortamda oldukça çekilmez bir hale dönüşen çöpleri yakarak yok etme çapası ve insanı her daim etkisine alan ağır baharatlı yiyecekler. Bu hal sadece dışarıdan gelen yabancıyı değil aynı zamanda Katmandu halkını da rahatsız etmektedir. Nitekim şehir sakinleri şehrin içinde maskeleriyle dolaşmak zorundadırlar. Maske takmadan şehir içinde dolaşmak, bu toz bulutu ve kokudan dolayı adeta imkânsızdır. Bunları düşününce Bektaşî'nin dediği gibi kendime dönerek "*Dininin kıymetini bil*" diyorum. Rabbime milyonlarca şükürler olsun bize ne güzel bir din lütfetmiş, keşke değerini bilebilsek.

Buradan ayrıldıktan sonra akşamı *Huda Center* veya *Merkezu Müslümin el-Cudud* yani *Yeni Müslümanlar Birimi*'nde geçiriyoruz. Burada kendisi de yirmi yıl önce İslam'ı kabul eden birimin başındaki İrfan Buharil kardeşimiz ile bir araya gelerek, İslam ile şereflenecek olan yeni bir kardeşimizin, *İslam'ı ikrar törenine* de şahit olacağız. Kendisi de sonradan İslam'ı kabul eden Samir Bey kardeşimiz bizi kapıda karşıladı ve yukarıya aldı. Burada bize İrfan Bey tarafından birim hakkında bilgiler verildi. Konuşmasına "*Buraya İslam'ı Yeni Kabul Edenler Birimi*" değil de *İslam'la Yeniden Buluşanlar Birimi* olarak isimlendirmeyi tercih ediyorum" diyerek başladı. Muhtemel bunu derken Hz. Peygamber'in "*Her yeni doğan kişi fitrat üzere doğar, ebeveynleri onu ya Yahudi veya Hristiyan ya da Mecusi yaparlar*" hadisine telmihte bulunmak istiyordu. Onun verdiği bilgilere göre yılda yaklaşık olarak 200 kişi İslam'la buluşuyor. Bunlar eski dinlerini bırakıp azınlık konumunda olan bir grubun dinini kabul edince bir dizi sorunla karşılaşmışlar. Çevrelerini değiştirdikleri için bir taraftan yeni çevre ile uyum sorunu yaşıyor, diğer taraftan da ayrıldıkları mahallenin baskısına maruz kalıyorlarmış. Ziyaretinde bulunduğumuz *Huda Merkezi* ise bu kişileri hem bir rehabilitasyon imkanı sağlamakta hem de topluma uyumu için gerekli desteği vermekteymiş. Bu desteklerin içinde uyum sağlayabilecekleri bir çevre, yaşamları için iş ve hatta eş bulmakta dahil. Çoğunluğunu bayanların oluşturdukları yeni mühtedilerin kalacakları mekânlar da tedarik eden *Huda Merkezi*, aynı zamanda bunlara meslek eğitimi de vermekle kalmamakta çocuklarını da eğitmekteydi. Yine bu merkez yeni Müslüman olarlara ihtiyaç duydukları din eğitimini de sağlamaktaydı.

2009 yılında kurulan *Huda*'nın merkezinde, bizim ziyaretimiz sırasında sekiz hanım kardeşimiz barınmaktaydı. Bu kardeşlerimiz bir araya toplandılar ve Müslüman olmaya karar veren bacımız ile birlikte bir program gerçekleştirdiler. İslam'ı kabul ettikten sonra *Fatma* adını alan

bacınızın kucağında bir erkek çocuğu vardı. Ona da Özcan Bey'in önerisi ile Osman adı verildi. Huda Center'den çıkınca Özcan Bey *"annesinin adının Fatma olduğunu, babasının adının da Osman olduğunu; kardeşimize Fatma adı verilince babamı hatırladım bu vesileyle çocuğun adının da Osman olmasını önerdim. Anne ve babamın en azından isimlerinin burada yaşamasını istedim"* dedi. İslam'ı yeni kabul eden kardeşimiz eşinin Müslüman olmayı seçtiğini, hal böyle olunca eşinden ayrılmamak için kendisinin de bu kutlu dini seçmeğe karar verdiğini söyledi. Daha sonra orada bulunan mühtedi kardeşlerimiz İslam'ı nasıl kabul ettiklerini anlattılar. Bunlardan bir kaçı henüz bir iki hafta önce İslam dinini kabul etmişlerdi. Onlardan biri olan ve bir dai olarak görev alan Abdullah Ğulam, Suudi Arabistan'da çalıştığı dönemde Müslümanlarla bir arada yaşadığını, onlardan etkilenerek, Budizmi terk ettiğini ve İslam'ı kabul ettiğini, daha sonra memleketine dönerek Müslümanlarla tanıştığını ve İslam'ı anlatmak için görev üstlendiğini anlattı.

Programın bitiminden sonra Hürşit hoca, İslam'ın diğer insanlara ulaştırılması için yeni İslam'ı kabul eden kardeşlerin çok etkili olduklarını, bu vesileyle kendilerinden çokça istifade ettiklerini anlattı. Onun verdiği bilgiye göre katı kast sisteminin hala uygulandığı Nepal'de her bir kasta ancak o kasta mensup olanlar etkili olabilmekteymiş. Hal böyle olunca yeni İslam'ı seçmiş kardeşlerden bu bağlamda özellikle faydalı oluyorlarmış. Huda Center'ın başındaki İrfan kardeşimiz aynı zaman da İslam ile ilgili Nepalce bir de dergi çıkarmaktaydı. Bu dergi de çoğunlukla Yeni Müslüman olmuş olanlara yönelik yazılar içermektedir.

Birkaç kattan oluşan Huda Center'ın bir katında kadınlara Kur'an öğretilirken bir katında da özellikle geleneksel el işleri öğretilmektedir. En alt kat ile en üst kat ise kadınların barınmasına tahsis edilmiş vaziyettedir. Bu kurumun yardımı ile sonradan İslam'ı seçen yaklaşık elli hanım kardeşimiz evlendirilerek yeni ailelerine kavuşmuşlar. Bu kurum Nepal'de bu anlamda hizmet veren ilk ve tek kuruluştur. Bu da onları önemli bir yere taşımıştır. İrfan Bey, İHH'nın son zamanlarda yardımları biraz kıstığını, bunun da kendilerini sıkıntıya soktuğunu; İHH'nın Müslümanların yaşamlarını idame ettirdikleri her coğrafyaya koştuklarını bildiğini, ancak kendilerini unutmamalarını da temenni ettiklerini, zira gözlerini onlara dikmek dışında bir şanslarının bulunmadığını söyleyerek konuşmasını bitirdi.

Geceyi Shambala adındaki otelimizde geçirdikten sonra Nepal'in ikinci büyük kenti olan ve nüfusu yani Nepalce ifadesiyle "total abadi-si" yaklaşık üç milyona ulaşan Biratnagar'a gitmek için sabah erken-

den Katmandu Havaalanına gittik. Buda Havayolları ile bir saatlik bir uçuştan sonra Biratnagar'a ulaştık. Hindistan sınırında olan, buraya sadece dokuz km mesafede bulunan şehir, Hint kültürünün izlerini daha fazla üzerinde taşımaktaydı. Hemen sınırın öte tarafında Hindistan'ın Jogbani kenti bulunmaktadır.

Nepal'de de aynen Hindistan'da olduğu gibi insanlar alınlarını boyamaktadırlar. Sindur denilen bu boyanın özel anlamı bulunmaktadır. Hindu mezheplere göre renkleri değişse de çoğunlukla kırmızıdır. Kadınlarda şayet saça yakın bir yerde duruyorsa evli olduğuna, kaşlara yakın duruyorsa bekarlığına; rengi beyaz ise son bir yıl içerisinde evden bir ölünün çıktığına işaret etmektedir. Sindur aynı zamanda evlilik törenlerinde ve yılda bir yapılan Kutsal İnek töreni yani Gosaptami'de de kullanılmaktadır. Aşırı dindarlar ise alınlarını, hatta yüzlerinin tamamını, boyamaktadırlar. Hindu mabetleri bu tür insanlarla doludur.

Eşyalarımızı havaalanına çok yakın olan otelimize yerleştirdikten sonra Sirapur köyüne gittik. Sirapur'da bulunan bir okulun bahçesinde yardım paketleri dağıtıldı. Dışı briketten, üstü ise saçtan yapılan derme çatma okulda öğrenciler derste idi. Yan yana üç odadan oluşan okulun her bir odası bir sınıfı teşkil ediyordu. Sağ ve sol duvarların ikisi de aynı meyve veya eşya resimleri ile donatılmıştı. Bu resimlerin altına duvarın birinde İngilizceleri, diğerinde ise Nepalceleri yazılıydı. Bu da çocuklara henüz ilkokulda iken Nepalce ile aynı zamanda İngilizcenin de öğretildiğini göstermekteydi. Öğrencilere küçük bazı hediyeler dağıtıldıktan sonra bahçesinde halka da yardımlar dağıtıldı. Derme çatma okulun son derece bakımsız ve pis bahçesinde bir de kuyu bulunuyordu, kuyunun yanında etrafına kırmızı bez şeritlerin sarıldığı bir ağaç vardı. Rehberimiz Ebu Kelam kardeşimiz Hinduların bu ağaca ibadet ettiklerini anlattı. Fakir bir bölge olan Sirapur, çoğunlukla gayrimüslimlerden oluşmaktaydı. Din farkı gözetilmeden yapılan yardımlar dikkat çektiği gibi İslam'ın yayılmasında da oldukça etkili olmuştum. Yardım alan kadınların önemli bir kısmının karın bölgesi açıktı. Bilindiği gibi Hindular anne rahmini tanrısal kabul edip, ibadet etmektedirler. Bu nedenle de özellikle aşırı dindar hanımlar karın bölgeleri açık bir kıyafet giymektedirler. Bunun daha çok orta yaş veya üstü hanımlarda yaygın olması da dikkat çekmektedir. 150 aileye yardım dağıttıktan sonra oradan 1. Valiliğin Sunsari müdürlüğüne bağlı olan Butaha Köyüne geçiyoruz.²⁴

24 Resmi kayıtlara göre Sunsari bölgesinin yüzde on birini Müslümanlar oluşturmaktadır. <http://www.nmc.gov.np/site/cms/11>

Butaha köyünde on dönüme yakın bir arazi üzerinde kurulan *Camiatu Islah el-İslamiyye* adında büyük bir komplekse gidiyoruz. İçinde bir cami ve bir kaç okul binasının bulunduğu bu külliyenin camisi ve erkeklerin eğitim gördüğü birim İHH tarafından yaptırılmış. Kız okulu ise Riyad'daki bir banka tarafından finanse edilmiş. Yaklaşık 3000 öğrencinin eğitim gördüğü okulda 75 öğretmen görev yapmaktadı. Müdürlüğünü Muhammed Riyaz el-Felahî'nin yaptığı okul, son derece güzel ve bakımlı idi. Birkaç saat önce Sirapur'da gördüğümüz devlete ait ilkokulla mukayese kabul etmeyecek durumda olan bu okulun sekizinci sınıfa kadar olan kısmı devlet tarafından da tanınmaktadır. Biratnagar Vilayetinin sorumlusu olan Zülfikar Ali bey'in de iştirak ettiği Programda 100 aileye yardım paketleri dağıtıldı. Ancak yardım almaya gelenler oldukça fazla idi. Normalde munis olan bu insanların yardım alabilmek için gösterdikleri canhıraş çaba, bir pirinç torbasını alabilmek verdikleri mücadele, içinde buldukları fakru zarureti gözler önüne sermekteydi. Yardım paketlerinden alamayan ailelere de Mehmet Kaya, Özer Bey ve Murat Beyler nakdi yardımda bulunarak gönüllerini aldılar ve öylece gönderdiler. Aynı günün akşamı söz konusu okulun bahçesinde İHH tarafından halka bir de iftar verildi. İftara büyük bir katılım gerçekleşti. Geceyi Biratnagar'daki otelimizde geçirdik. Sabahleyin başkent Katmandu'ya doğru yola çıktık. O günü şehirde geçirecek ertesi sabah da İstanbul'a döneceğiz.

Dönerken ilk uğradığımız yer Katmandu'daki en büyük Hindu tapınağı olan Pashupati oldu. Geniş bir alana yayılan Pashupati, bir nehrin kenarında kurulmuştu. Nehrin her iki tarafından tapınağa ait binalar yer almaktadır. Nehrin hemen kenarında ölülerin yıkıldığı bir alan da inşa edilmiştir. Buraya gelmişken Hinduların kutsal Antyeşti Samskara yani ölü yakma merasimini de izlemeye karar verdik.

Kuşkusuz bu törenin başlangıcı eve kadar uzanır, ölmek üzere olan şahıs ailesini toplar, onlara vasiyette bulunur, sonra Brahminlerden birine bir inek hediye eder. Öldükten sonra da törenle buraya yani nehrin kenarına getirilir. Nehrin kenarında duran ve musalla taşını andıran bir taşın üzerine yine törenle yerleştirilir. Tören esnasında dansa benzer bazı hareketler de yapılmaktadır. Musallaya benzer taşın üzerine konulduktan sonra ayakları veya bazen belden aşağısı suya sokulur; sonra yukarı çekilerek nehirde alınan su ile yüzü ve başı yıkanır, arkasından ağzına su konulur; bir başka ifadeyle ölüye su içirilir. Daha sonra bambu ağaçlarından yapılan merdivene benzeyen bir sedyenin üzerine yine törenle taşınır. Bir kortej eşliğinde bu sahaya yaklaşık olarak 150 metre mesafede olan yakılma alanına bir merasimle gö-

türülür. Kortejin önüne ölünün en yakınlarından biri geçer; sair akrabaları da kortejin içerisinde yer almak suretiyle ölü, sarı, turuncu beyaz yani rengârenk kefeni içerisinde; birçok tütsü ile tütsülenerek yakılacağı alan getirilir. Kendinden önce getirilen ölünün yakım işlemi henüz devam ettiği için, yakılmayı beklemek üzere, yere konur, ölünün yakınları, ölünün yakılma sırası beklediği mekânın yakınında kendilerine ayrılan yerde otururlar. Bir önceki ölünün işi bitip mekân hazır hale gelince; önce ölünün konacağı mekânda bir dua okunmakta, daha sonra yakma işleminde kullanılmak üzere hazırlanan koca latalar uygun biçimde yerleştirilmekte, sonra yanmayı hızlandıran ot vb. emtia yerleştirilmekte, arkasından da ölü bir merasimle bu lataların üzerine konulmaktadır. Yakınlarından biri tarafından da tutuşturulmaktadır. Hinduizm törenlerinde su ve ateş son derece önemli bir yerde durmaktadır. Hem düğün hem de evlenme törenlerinde mutlaka bu ikisi kullanılmaktadır. Ateş yani “agni” Hinduizm’de tanrıların yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul edilmektedir. Törenlerde takdim edilen kurbanlar ateş vasıtasıyla tanrılara ulaştırılmaktadır. Dolayısıyla ölen bir şahsın cesedinin yakılması aslında onun tanrılara takdim edildiği anlamına gelmektedir.²⁵ Evlenme törenlerinde ateşin etrafında yedi kere dönülmesinin nedeni de budur. Bu törende de yeni başlayacak olan yaşam tanrılar tarafından takdis edilsin istenmektedir.

Ölü sahipleri için dini ve de hüzünlü bir tören olsa da turistler için adeta bir tiyatro konumunda olan, görseli son derece yüksek, töreni izledikten sonra Pashupati’nin diğer kısımlarını da gezdik. Akabinde de Cuma namazına yetişmek için hızla çıktık. Cuma namazını şehir merkezinde Nepali Cami’ Mescit’te kılmaya karar verdik. Birkaç kattan oluşan, her katında namaz kılınan Cami, lebalep dolu idi. Abdest almak amacıyla şadırvana inmek mümkün olmadı. Kendimi hac esnasındaki o mahşeri kalabalık içerisinde hissettim. Şadırvana ulaşamayınca müessesenin merkezine döndük, oradan abdest alarak yeniden camiye geldik. İmamın kullandığı ayet ve hadislerden hareketle hutbenin konusunun ramazan ve oruç olduğu anlaşılıyordu. Namazın bitiminden sonra İHH’nın partner kuruluşu olan *İslami Sang Nepal* tarafından İslam Merkezi olarak inşa edilmekte olan İHH’nın sponsoru olduğu inşaatı görmeğe gittik. Yeni Katmandu bölgesinde, Katmandu Üniversitesi’nin hemen karşısında inşa edilmekte olan merkez, dört kat olarak tasarlanmıştır. Bodrum katı otopark, birinci ve ikinci kat-

25 Hinduizm’de cenaze merasimi hususunda geniş bilgi için bkz Cemil Kutlutürk, “Hinduizm’de Cenaze Törenleri (Antyeşti Samskara), e-şarkiyat ilmi araştırmalar dergisi, (JOIR) Nisan-2016 Cilt:8 Sayı:1 (15) (s. 177-196).

ları cami diğer katları ise kütüphane, konferans salonları, toplantı salonları ve ofisler olarak düşünülmüş olup henüz iki katın kaba inşaatı bitmiş vaziyettedir. Paraları tükendiği için inşaat durmuş, heyecanla Türkiyeli hayırseverler tarafından gönderilecek olan teberruatı beklemekteydiler.

İnşaattan çıktıktan sonra inekleri seyrede ede otele ulaşmaya çalıştık. Bilindiği gibi inek sadece Hindistan'da değil Nepal'de de ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Dokunulmazdır, rahatsız edilmez. Yolun ortasında yatar, trafik adeta kilitlenir, ancak tanrısal olduğu için hiç kimse onu yerinden kaldırmaya cesaret edemez. Bu hali görünce arkadaşlarımızdan biri "*Nepal'de inek olmak gerek*" diyordu. Zira insanın bu coğrafyada bu kadar değeri yoktur. Bir insan yolun ortasında sere serpe yatsa herhalde linç edilirdi. Kaldı ki bu coğrafyada bir ineği öldüren şahıs 20 yıl cezaya çarptırılır. Hatta ineği öldürdüğünüz insanlar tarafından fark edilmesi durumunda linç edilme ihtimaliniz oldukça yüksektir. Geçenlerde bir yazıda okumuştum. Son bir yıl içerisinde Hindistan'da inek öldürme ile ilgili altmışın üzerinde cinayet işlenmiştir ki bunda taraflardan biri Müslümandır. Yani ineği öldürdükleri gerekçesiyle öldürülmüşlerdir.

Akşam bizim için verilen iftara iştirak ettik. İftarda bol baharatlı Nepal yemekleri ikram edilmişti. Yemekten sonra ise namazı şeyh Miskin tarafından kurulan ve aynı zamanda kabrinin içinde yer aldığı Keşmiri Mescitte kıldık. Nepal'in en eski camisi olan bu mabedin yeri dönemin kralı tarafından Şeyh Miskin'e verilmiştir. Bugün Nepalli Müslümanlar burada bir araya geldikleri bir külliye konumunda olan mekânın içerisinde cami, medrese, ikamet mahalleri ve Şeyh Miskin ile bazı meşâyih kabirleri bulunmaktadır. Külliyenin içerisinde hacca gitmek isteyen Müslümanların toplandıkları hatta ikamet ettikleri mekânlar da bulunmaktadır.²⁶ Burası aynı zamanda gayrimüslimler tarafından da ziyaret edilen bir mekândır. Biz orada iken iki genç geldiler kabrin etrafını tavaf ettikten sonra elini üzerine koyarak çömeldiler ve dua etmeye başladılar. Bu nedenle Megan Adamson Sijapati burayı Müslümanların Hindular tarafından da kabul edilen mekânı olarak zikretmektedir.²⁷ Namazdan sonra kardeşlerimizle vedalaşarak otelimize döndük. Sabahleyin de Ebu Kalam tarafından alınarak hava alına bırakıldık. Sekiz saatlik uzun bir uçak yolculuğundan sonra, arkamızda kardeşlerimizi bırakarak, İstanbul'a vasil olduk.

26 Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 212.

27 Megan Adamson Sijapati, "Muslim Belonging in Hindu South Asia...", 212.